

Кабанова Г. В.

студентка 1-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Більшість українського народу має великі надії та сподівання на євроінтеграційні процеси в країні. Ніколи ще за часи незалежності наша держава не починала настільки кардинальні реформи, спрямовані на реальне становлення демократичної, соціальної, правової держави та розвиток громадянського суспільства. Створення правоохоронної системи, яка буде здатна ефективно боротися з хабарництвом, корупцією у всіх державних сферах, у тому числі у вищих рівнях влади є одним із пріоритетних напрямків реформування.

Важливу роль у даній боротьбі надано Державному бюро розслідувань.

Необхідність створення даного органу передбачено Конституцією і самою моделлю державних інститутів. Також, в рекомендаціях міжнародних правозахисних організацій, Венеціанської комісії неодноразово підкреслювалась потреба в створенні даного органу, а в рішенні Європейського суду з прав людини багаторазово зазнавало критики досудове слідство в Україні. Зрештою, легалізація відповідного органу прямо передбачена переліком законодавчих актів, прийняття яких рекомендовано Європейським союзом для лібералізації візового режиму, у так званому «безвізовому пакеті».

Ідеологія діяльності Державного бюро розслідувань полягає в тому, що воно покликане розслідувати злочини державних посадовців найвищого рівня — від екс-президента, усього Уряду, анти корупціонерів, до правоохоронців та суддів. Орган позбавить Генеральну прокуратуру функції слідства. Генеральна прокуратура лише наглядатиме за розслідуванням кримінальних справ та буде представляти їх у суді. Крім того, ДБР буде займатися військовими злочинами, які на даний час розслідує військова прокуратура (Нахмедова А., Павич І. Державне бюро розслідувань: крок уперед чи повернення до невдалих спроб // Закон і Бізнес. — 2016. — № 5. — С. 15).

Не належать до підслідності бюро лише окремі корупційні злочини, повноваженнями на розгляд яких наділене Національне антикорупційне бюро України.

Закон України «Про державне бюро розслідувань» наділив бюро **певними гарантіями незалежності:**

По-перше, спеціальним статусом бюро, який підкріплений певною дистанцією від Уряду. Головним підтвердженням цього є те, що Директор ДБР, якого призначає Президент, має право бути присутнім

на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів і комісій, а також з правом дорадчого голосу брати участь в засіданнях Уряду.

По-друге, особливим порядком відбору, призначення та звільнення керівних посад ДБР. Обрання кандидатів на дані посади відбувається спеціально створеною Конкурсною комісією, до складу якої Президент, Верховна Рада України та Кабінет Міністрів призначають по трьох своїх представників, що відповідають визначеним вимогам. Що стосується Директора бюро, він призначається Президентом за поданням Прем'єр-міністра України на підставі рішення Конкурсної комісії. Тому можна сказати, що фактично формування ДБР потребує узгодження політичної волі Президента, Парламенту та Уряду.

По-третє, високим рівнем оплати праці співробітників бюро. Скажімо, посадовий оклад Директора бюро повинен становити 30 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом про Держбюджет на відповідний рік, оклад керівника територіального управління ДБР — 26 мінімальних зарплат, а оклад слідчого ДБР — 20. До того ж встановлено доплати, а саме за вислугу років, за спеціальне звання чи ранг державного службовця, за роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці та за наявність наукового ступеня. Але розмір премії не може перевищувати 30 % посадового окладу працівника ДБР.

По-четверте, колегіальним прийняттям найбільш важливих рішень керівництвом Державного бюро розслідувань, а саме Директором, його заступниками, керівниками управлінь та директорами територіальних органів. Однак законодавець не вказав формат ухвалення колегіального рішення, не визначив, які питання є «найбільш важливими», а які просто важливі й так далі.

По-п'яте, правовим захистом і забезпеченням особистої безпеки працівників Державного бюро розслідувань, їх близьких родичів.

Також Законом встановлена можливість фінансування Бюро за рахунок «проектів міжнародної технічної допомоги». Хоча такий механізм несе певні ризики, він все ж таки є доцільним в нині існуючих умовах спаду економіки та дефіциту державного бюджету в нашій країні.

До інших гарантій незалежності та ефективності роботи бюро слід віднести: обов'язкове підвищення кваліфікації співробітників ДБР не рідше одного разу на два роки, заборону брати участь у створенні або діяльності політичних партій, обов'язковість моніторингу способу життя співробітників бюро та проведення з ними психофізіологічних інтерв'ю із застосуванням поліграфа (не рідше одного разу на рік). Також варто відзначити, що співробітник ДБР зобов'язаний негайно повідомити керівництво про протиправні дії своїх колег (Асад-

чев Ю. Акт тижня: Закон про Державне бюро розслідувань // Ліга: Закон. — 2016. — № 8. — С. 5).

Закон також не допускає незаконне втручання у здійснення повноважень працівників ДБР. У випадку одержання незаконної вказівки, пропозиції, вимоги, доручення, яка стосується питань досудового розслідування в конкретному кримінальному провадженні, співробітник бюро повинен негайно проінформувати про це Директора ДБР. Норма цієї статті доволі суперечлива та неоднозначна. Оскільки не визначено, що саме розуміти під «незаконним втручанням»? Враховуючи усталену практику в нашій державі, коли органи слідства відмовляють захисникам (адвокатам) у допуску до проведення обшуку, через те, що КПК України замість прямої норми про обов'язкову участь адвоката містить лише словосполучення «може бути запрошений», то під визначенням «будь-які вказівки чи пропозиції» можна підвести і вказівку захисника під час надання правничої допомоги вчинити певні дії, як таку що є незаконним втручанням в діяльність ДБР. За рахунок чого може відбуватись обмеження права на професійну правничу допомогу.

Очевидно, що на даний час більшість визначених гарантій незалежності Державного бюро розслідувань мають нормативний характер, оскільки ДБР ще не почало своє функціонування. Можливість оцінити ефективність даних норм, буде тільки після повної реалізації їх в дію та застосування на практиці.

Однак на даний момент можна констатувати принаймні формальне виконання вимог Конституції України, КПК України, рекомендацій Венеціанської комісії, Євросоюзу про створення незалежного від влади, але підконтрольного громадськості органу, здатного протистояти злочинам зі сторони високопоставлених державних службовців. Законодавча регламентація порядку його формування та діяльності передбачила необхідні інструменти для забезпечення його ефективності, незалежності та прозорості. Але варто пам'ятати, створювана модель правоохоронних органів України несе певні ризики і можливість побачити ефективність їх роботи, ми матимемо тільки в майбутньому.

Науковий керівник:** доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук **Храпенко Олена Олегівна.